

Ehitusseadustiku, halduskoostöö seaduse ja veeseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõukohase seadusega muudetakse ehitusseadustikku (edaspidi ka *EhS*), halduskoostöö seadust ja veeseadust (edaspidi ka *VeeS*). Eelnõu kohaselt hakkab Keskkonnaamet edaspidi kooskõlastama ainult nende puurkaevude ja -aukude projekte, mille rajamise, ümberehitamise ja lammutamisega kaasnevad suuremad riskid põhjaveele. Selle muudatusega väheneb Keskkonnaameti töökoormus ja lüheneb puurkaevude ehitusloa taotlemise aeg. Teise muudatusena antakse reoveekogumisalade kinnitamise õigus ministrilt Keskkonnaameti peadirektorile. Kuna tegemist on pigem administratiivse tegevusega, siis on mõistlik see menetlus viia Keskkonnaametisse. Kolmanda muudatusena antakse veeproovivõtjate atesteerimise korraldamise õigus Kliimaministeeriumilt halduslepinguga pädevale eraõiguslikule juriidilisele isikule. Kliimaministeerium ei pea ise andma välja veeproovivõtjate atesteerimistunnistusi ja seetõttu väheneb mõnevõrra ministeeriumi töökoormus. Lisaks täpsustatakse põhjavee ümberjuhtimiseks veeloa nõuet selliselt, et lisatakse konkreetne künnis, millal on põhjavee ümberjuhtimiseks veeluba vajalik. Samuti viiakse veemajanduskava rakendamise seotud kavade kehtestamine ministeeriumist Keskkonnaameti tasemele.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Seaduseelnõu valmistas ette ja seletuskirja koostas Kliimaministeeriumi veeosakonna peaspetsialist Hendrik Põldoja (626 2861, hendrik.poldoja@kliimaministeerium.ee) ja veeosakonna nõunik Kersti Türk (626 2809, kersti.turk@kliimaministeerium.ee) ja veeseaduse reoveekogumisalade sätete muutmiseks veeosakonna nõunik Katrina Lang (626 2909, katrina.lang@kliimaministeerium.ee). Keeletoimetaja oli Justiitsministeeriumi õigusloome korralduse talituse keeleteoimetaja Aili Sandre (5322 9013, aili.sandre@just.ee) ja õigusekspertiisi tegi õiguseosakonna nõunik Elina Lehestik (626 2904, elina.lehestik@kliimaministeerium.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu on kaudselt seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi täitmise üldeesmärkidega, milleks on piirata ülereguleerimist ja vähendada bürokraatiat (VVTP punkt 10.1.13.) et tagada riigi sujuv toimimine. Eelnõu ei ole seotud muude menetluses olevate eelnõudega. Seaduse vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthäälte enamus.

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõukohase seadusega muudetakse:

- 1) ehitusseadustikku redaktsioonis RT I, 11.06.2024, 6 (jõustus 01.08.2024);
- 2) halduskoostöö seadust redaktsioonis RT I, 11.03.2023, 46 (jõustus 01.09.2024);
- 3) veeseadust redaktsioonis RT I, 11.06.2024, 18 (jõustub 01.11.2024).

2. Seaduse eesmärk

Eelnõukohase seadusega tehtavate muudatuste eesmärk on vähendada puurkaevude ehitusloa taotlemisel halduskoormust ja seeläbi ka Keskkonnaameti töökoormust. Ülevaade peamistest muudatustest:

1) Puurkaevude ehitusloa kooskõlastamine

Keskkonnaametile (KeA) esitatakse KOV-ide kaudu aastas ca 2000 kuni 2300 puurkaevude ehitusloa taotlust kooskõlastamiseks. Eelnõukohase seaduse järgi hakkaks Keskkonnaamet edaspidi kooskõlastama ainult nende puurkaevude ja -aukude projekte, mille rajamise, ümberehitamise ja lammutamisega kaasnevad suuremad riskid põhjaveele. Näiteks üksikelamu puurkaevu ja maasoojuspuuraugu taotlust ja ehitusprojekti enam KeA vaatama ei hakkaks. Jätkuvalt kooskõlastaks KeA taotluse koos ehitusprojektiga kui rajatakse või ehitatakse ümber puurkaev, millest võetakse vett ühisveevärgi jaoks. Ja mõned olulisemad juhtumid veel. Kriteeriumite valikul on arvesse võetud puurkaevude ja -aukude ehitus- ja kasutusaegset mõju põhjaveele ning et pädeval asutusel (KOV) oleks kõik andmed projektist ja avalikest andmebaasidest lihtsalt leitavad, et vajadusel ehitusloa taotlust Keskkonnaametiga kooskõlastada. Aastas kooskõlastamisele esitatavatest ehitusloa taotlustest moodustavad ca 70% üksikmajapidamise puurkaevud. Ehk nende rajatiste osas jääb KeA-l ehitusloa taotluste kooskõlastamine ära.

2) Reoveekogumisalade määramine

Reoveekogumisalade kinnitamise õigus antakse kliimaministrilt Keskkonnaameti peadirektorile. Praegu esitavad KOVid taotluse reoveekogumisala moodustamiseks või muutmiseks Kliimaministeeriumile. Reoveekogumisala moodustamine või muutmine kooskõlastatakse KeAga. Reoveekogumiala kriteeriumid on sätestatud veeseaduses. Kuna kriteeriumid on paigas ja tegemist on pigem administratiivse tegevusega, siis on mõistlik see menetlus viia KeAsse. Reoveekogumialade määramine tuleneb asulareovee puhastamise direktiivist. Reoveekogumisala on ala, kus on piisavalt elanikke või majandustegevust reovee kanalisatsiooni kaudu kogumiseks ja reovee reoveepuhastisse või heitvee suublasse juhtimiseks. Eestis on määratud 56 reoveekogumisala, mille reostuskoormus on üle 2000 inimekvivalendi (ie) ja 474 reoveekogumisala, mille reostuskoormus on alla 2000 ie. Aastas esitatakse uue reoveekogumisala moodustamise või reoveekogumisala muutmise taotlusi umbes 10.

3) Veeproovivõtjate atesteerimine

Võimaldatakse anda veeproovivõtjate atesteerimise korraldamise õigus Kliimaministeeriumilt halduslepinguga pädevale eraõiguslikule juriidilisele isikule. Selleks, et tagada vee- ja joogiveeuuringute käigus võetud proovide usaldusväärsus, peavad proovivõtjad end perioodiliselt atesteerima. Atesteerimistunnistus kehtib seitse aastat. Atesteerimise käigus teevad proovivõtjad kirjaliku testi. Esmakordsel atesteerimisel sooritavad atesteeritavad praktilised ülesandeid. Praegu korraldab proovivõtja atesteerimist Kliimaministeerium koostöös Terviseametiga. Aastas toimub kuni 10 atesteerimise vooru..

Arvestades Vabariigi Valitsuse 22. novembri 2011. aasta määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ (edaspidi *HÕNTE*) § 1 lõike 2 punkti 5, ei koostatud enne seaduseelnõu ja seletuskirja koostamist eelnõu vajaduse kooskõlastamiseks ja õiguslike valikute selgitamiseks seaduseelnõu väljatöötamise kavatsust (VTK).

Kuigi eelnõukohase seaduse muudatusega kaasneb, et edaspidi ei vaata Keskkonnaamet kõiki puurkaevu ja -augu ehitusloa taotlusi läbi, vaid ainult olulisema mõjuga, on riskid siiski maandatud. Enamik kohaliku omavalitsuse üksusi on ka seni puurkaevude ehituslubade andmisel tähelepanu pööranud puurkaevude projektides kajastatud keskkonna- ja veekaitse aspektidele

ning tunneb kõige paremini kohalikke olusid. Kohaliku omavalitsuse üksusel on ka kõige parem ülevaade planeeringutest, arengukavadest, võimalikest põhjavett ohustavatest potentsiaalsetest saasteallikatest, kohtkäitlussüsteemidest ning teistest salvkaevudest ja puurkaevudest. Riske maandab ka see, et puurkaevude ja -aukude projekte koostavatel ettevõtetel on olemas pädevus, neil on olemas majandustegevuse registris hüdrogeoloogiliste tööde tegevusluba puurkaevude ja -aukude ja maasoojussüsteemi puurkaevude ja -aukude projekteerimise valdkonnas. Eeltoodud põhjustel ei ole koostatud VTK-d kuna puudub oluline õigusliku muudatus või muu oluline mõju.

Veeproovivõtjatele kulude suurenemine seoses atesteerimiskulude kandmisega avaldab küll neile majanduslikku mõju, kuid ainult selle kohta VTK tegemine ei ole mõistlik, kuna selle maht oleks liiga väike. Veeproovivõtjaid on kavandatavatest muudatustest teavitatud.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb neljast paragrahvist.

Paragrahviga 1 muudetakse ehitusseadustikku. Paragrahv koosneb kaheksast punktist.

Punktiga 1 muudetakse ehitusseadustiku § 122 lõiget 2. Lõikest jäetakse välja viide §-le 124, sest puurkaevu ümberehitamisele ei ole asjakohane kohaldada puurkaevu ja -augu asukoha kooskõlastamise sätteid. Samuti viiakse muudetav säte kooskõlla EhS üldosa §-ga 4 ning EhS lisa 1 ja lisa 2 jaotisega „muud vee-ehitised“ kus kasutatakse mh mõistet „ümberehitamine“.

Punktiga 2 muudetakse EhS § 123 lõiget 3. Sättest jäetakse välja tekstiosa „puurkaevu või -augu ümbertegemine,“. Selgitus on eelmises punktis.

Punktiga 3 muudetakse ehitusseadustiku § 124 lõiget 2, asendades tekstiosa *ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukava* ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduse kohase sõnastusega *ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava*.

Punktiga 4 muudetakse ehitusseadustiku § 126 esimest lõiget.

Eelnõu kohaselt vaatab Keskkonnaamet edaspidi läbi ja kooskõlastab ainult nende puurkaevude ja -aukude ehitusloa taotlused ja projektid, mille rajamise ja ümberehitamisega kaasnevad suuremad riskid põhjaveele. Selliste kriteeriumite valikul on arvestatud puurkaevude ja -aukude ehitus- ja kasutusaegse mõjuga põhjaveele ning et pädev asutus (KOV) leiaks andmed projektist ja avalikest andmebaasidest (eelkõige Eesti looduse infosüsteemi andmebaas ehk EELIS) lihtsalt, et otsustada ehitusloa kooskõlastamine Keskkonnaametiga.

Muudatuse kohaselt esitab kohaliku omavalitsuse üksus edaspidi Keskkonnaametile kooskõlastamiseks puurkaevu või -augu ehitusloa taotluse järgmistel juhtudel:

- 1) rajatakse või ehitatakse ümber puurkaev, millest kavatakse võtta põhjavett rohkem kui 10 kuupmeetrit ööpäevas või rohkem kui 150 kuupmeetrit kuus või rohkem kui 50 inimese jaoks;
- 2) rajatakse või ehitatakse ümber avatud maasoojussüsteemi puurkaeve;
- 3) rajatakse maasoojussüsteemi puurkaeve või -auke, mis on sügavamad kui 100 m või maasoojussüsteemi kavandatav võimsus projektis on alates 25 kW;
- 4) rajatakse või ehitatakse ümber puurkaeve või Kambriumi-Vendi või Ordoviitsiumi-Kambriumi veekompleksidesse või kehtestatud põhjaveevaruga alale või põhjaveemaardlasse;
- 5) rajatakse või ehitatakse ümber või lammutatakse puurkaeve looduskaitseaduse alusel looduskaitsealal.

Põhjendused punktide kaupa.

1) Keskkonnametiga tuleb ehitusluba kooskõlastada juhul, kui põhjaveevõtt ületab veeseaduses kehtestatud piirmäära, millest alates peab veekasutajal olema veevõtuks veeluba. Veeseaduse § 187 punkti 2 alusel on veeluba kohustuslik, kui võetakse põhjavett rohkem kui 150 kuupmeetrit kuus või rohkem kui 10 kuupmeetrit ööpäevas. Samuti on olulisema mõjuga veekeskkonnale puurkaevud, millest võetakse või kavatakse võtta põhjavett rohkem kui 50 inimese tarbeks, sel juhul on tegemist ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduse järgi ühisveevärgiga. Alates 50 inimesest kehtivad joogiveele kvaliteedinõuded ja veekasutajal on kohustus võtta veeproove ja teha joogivee analüüse. Ühisveevärgi puurkaevud avavad sügavamaid veekihte, nende konstruktsioonid on keerulisemad ja veevõtuga kaasneb enamasti suur veetaseme alanemine, mis avaldab mõju piirkonna teistele veekasutajatele.

2) Avatud maasoojussüsteemi puhul pumbatakse ühest puurkaevust põhjavett, mis soojusvaheti läbimise järel juhitakse jahedamana teise puurkaevu, ühisveevärki või keskkonda. Puurkaevude vahele jäävas lõigus on ring avatud ja osa ringlevast veest kandub regionaalse põhjavee liikumise käigus süsteemist kaugemale. Avatud süsteemid on tõhusad, kuna voolav vesi kannab efektiivselt soojust kaasas ning pumbatava kaevu poole voolab vett ka nendest suundadest, mis ei ole jahutamisest mõjutatud. Igasugune puurimine kujutab potentsiaalset ohtu põhjaveele, mis on peamine joogiveeallikas ja vajab seetõttu erilist kaitset. Põhjavett ei tohi saastada ei soojussüsteemide rajamise ajal ega ka hilisema kasutamise kestel. Maasoojussüsteemid on mõeldud kestma aastakümneid ja peavad olema tehnilises mõttes vastupidavad ja soojuslikus mõttes jätkusuutlikud. Avatud süsteemiga võetud põhjavesi tuleb tagasi juhtida samasse veekihti, et vältida põhjavee hulga vähenemist ja veekihtide segunemist ja seda peab projektide koostamisel ja kooskõlastamisel kindlasti tähelepanelikult jälgima. Oluline on avatud süsteemide puhul tagada erinevate põhjaveekihtide isoleeritus nii projektides kui ka puurimistöodel.

3) Maasoojussüsteemide kasutamise käigus muudetakse kivimite ja põhjavee temperatuuri, millega võivad kaasneda keemilised ja füüsikalised protsessid. Vähem ohutud põhjaveele on kinnise süsteemi maasoojuse puuraugud, mis on tamponeeritud puuraugud ehk tsementi täis valatud. Küll kujutab ehitusaegset riski põhjaveele ja lähedal paiknevatele teistele puurkaevudele nii avatud kui ka kinniste maasoojussüsteemide rajamine, kuna läbitakse mitut veekihti ja muutuda võib naaberkaevude vee kvaliteet (vesi muutub hägusaks). Mida sügavamad puuraugud on, seda rohkem veekihte läbitakse ja suurem on risk põhjaveele. Oluline on projektides jälgida, et kasutatakse sobivat puurimistehnoloogiat ja sobivaid materjale ning mõju läheduses paiknevatele puurkaevudele. Piirsügavuseks, millest alates on ehitusloa taotluste ehitusprojekte vaja kooskõlastada Keskkonnametiga, on valitud 100 meetrit. Sügavamate kui 100 m maasoojussüsteemi puurkaevude ja -aukude rajamisel on suuremad riskid põhjaveekihtidele, mida kasutatakse ühisveevärgis joogiveeallikatena, ning nende kaevude konstruktsioonid ja puurimistehnoloogiad on keerulisemad.

Sageli on praktika selline, et soojuspuuraugud rajatakse mitmest puurkaevust koosneva grupina. Lähtudes ainult puurkaevu sügavuse kriteeriumist, siis võib ette tulla olukord kus rajatakse näiteks kümme 98 meetri sügavust soojuspuurauku. Seepärast on teise kriteeriumina lisatud maasoojussüsteemi projektivõimsus alates 25 kW-st. Allapoole maasoojussüsteemi võimsust 25 kW jääb suurem osa eramutest (soojuspumbad vahemikus võimsusega 10-25 kW). Ülejäänud suurema võimsusega on näiteks ridaelamud, mitteelukondlikud hooned, tööstushooned ja muud suuremad hooned.

4) Kambriumi-Vendi ja Ordoviitsiumi-Kambriumi veekompleksid on Eestis põhilised ühisveevarustuse joogiveeallikad (sh Põhja-Eesti suurematele linnadele) ja on taastumatud põhjaveeressursid, mistõttu on nende kaitse erilise tähtsusega. Nendes veekompleksidesse uute puurkaevude rajamisel või ümberehitamisel ning projekteerimisel on vaja hinnata mõju kehtestatud põhjaveevarule, nii selle kogusele kui ka põhjavee kvaliteedi muutustele. Nimetatud

põhjaveekomplekside puurkaevud on keerulisema konstruktsiooniga ja enamasti sügavamad kui 100 m ning nende rajamisel läbitakse mitut veekihti.

Suurema veevõutuga kui 500 kuupmeetrit veehaardele on kehtestatud põhjaveearu 25–30 aastaks ja moodustatud põhjaveearuga ala või põhjaveemaardla. Sellises piirkonnas täiendava kaevu puurimine on veekeskonnale olulise mõjuga ja sinna uue puurkaevu projekteerimisel on vaja hinnata kavandatava veevõtu mõju põhjaveearule, põhjavee keemilisele koostisele ja mõju olemasolevatele ja teistele veehaaretele.

5) Keskkonnaametiga tuleb puurkaevu või -augu ehitusloa taotlus kooskõlastada ka juhul, kui veevõtukoha rajamine on kavandatud kaitstaval loodusobjektil. Looduskaitseseaduse § 14 lõike 1 punktis 8 sätestatud korra alusel kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas ja kaitstava looduse üksikobjekti kaitsevööndis ei või ilma kaitstava loodusobjekti valitseja (Keskkonnaameti) nõusolekuta anda ehitusluba. Kooskõlastamine on vajalik, sest tuleb jälgida, et puurmasinaga ei kahjustataks taimestikku jm objekte, kuhu puurimisšlamm ja puurvesi suunatakse. Samuti tuleb jälgida, et veevõtt kavandatavast puurkaevust ei kahjustaks maismaaökosüsteeme ega pinnaveekogude vooluhulka põhjaveetaseme langusest tingituna. Puurmasin tekitab müra, mille mõjuga peab arvestama.

Eelpool nimetatud puurkaevu ja -augu ehitusloa taotluste puhul saab Keskkonnaamet jätta taotluse kooskõlastamata EhSi § § 126 lõike 3 punktides sätestatud alustel. Näiteks puurkaevu või -augu asukoha valikul ei ole arvestatud piirkonna geoloogiliste ja hüdrogeoloogiliste tingimustega; puurkaevu või -augu ehitusprojektikohane sügavus, konstruktsioon või puurimismeetod ei taga põhjavee kaitse nõuete täitmist või puurkaevu ehitusprojektikohane tootlikkus ületab piirkonnas kinnitatud vaba põhjaveearu koguse jne.

Nende puurkaevude ja -aukude ehitusloa taotluste puhul, mida Keskkonnaametile kooskõlastamiseks ei esitata võib kohaliku omavalitsuse üksus keelduda EhSi §-is 44 sätestatud üldisematel alustel.

Kuigi muudatusega kaasneb, et edaspidi ei vaata Keskkonnaamet kõiki puurkaevu ja -augu ehitusloa taotlusi läbi vaid olulisema mõjuga, on riskid siiski maandatud. Kohaliku omavalitsuse üksus on ka seni puurkaevude ehituslubade andmisel tähelepanu pööranud puurkaevude projektides kajastatud keskkonna- ja veekaitse aspektidele ning tunneb kõige paremini kohalikke olusid. Kohalikul omavalitsuse üksusel on ka kõige parem ülevaade planeeringutest, arengukavadest, võimalikest põhjavett ohustavatest potentsiaalsetest saasteallikatest, kohtkäitlussüsteemidest ning teistest salvkaevudest ja puurkaevudest. Riske maandab ka see, et puurkaevude ja -aukude projekte koostavatel ettevõtetel on olemas pädevus, neil on olemas majandustegevuse registris hüdrogeoloogiliste tööde tegevusluba puurkaevude ja -aukude ja maasoojussüsteemi puurkaevude ja -aukude projekteerimise valdkonnas.

Punktiga 5 täiendatakse § 126 uue lõikega. Lõike 1 senine teine lause, mille järgi Keskkonnaamet kooskõlastab taotluse või keeldub taotluse kooskõlastamisest kümne tööpäeva jooksul taotluse saamisest arvates, sätestatakse eraldi lõikenä. Kehtiva regulatsiooni kohaselt on kooskõlastamise tähtaeg 10 tööpäeva. Kuna haldusmenetluse menetlustähtaegade arvestamise regulatsioonis arvestatakse tähtaegasid päevades ning ehitusseadustiku üldosa kohaselt antakse kooskõlastamiseks 10 päeva, siis on tehtud vastav muudatus.

Punktiga 6 jäetakse § 126 lõike 2 punktist 2 välja sõnad „või toiteala“. Muudatuse kohaselt ei lisata kooskõlastamisel ehitusloa eelnõule veehaarde toiteala projekti. 17.02.2023 jõustunud veeseaduse muudatuse ja 23.04.2023 jõustunud keskkonnaministri 03.10.2019 määruse nr 50 „Veehaarde sanitaarkaitseala ulatuse suurendamise nõuded ja nõuded veehaarde sanitaarkaitseala projekti kohta ning joogiveehaarde toiteala ja valgala ulatus ning piirid“ muudatuse kohaselt ei koostata enam toiteala projekti, vaid joogiveehaarde toiteala ulatus ja

piirid määratakse hüdrogeoloogilise uuringu käigus hüdrodünaamiliste arvutustega ning need esitatakse veeseaduse § 85² kohase joogiveehaarde toiteala riskihindamise raames.

Punktiga 7 tunnistatakse ehitusseadustiku § 126 lõike 3 punkt 7 kehtetuks, kuna selles punktis nimetatud keeldumise alust ei ole asjakohane rakendada. Punktis on kaudselt viidatud sotsiaalministri 02.01.2003 määrusele nr 1 „Joogivee tootmiseks kasutatava või kasutada kavatsetava pinna- ja põhjavee kvaliteedi- ja kontrollinõuded“, mis on kehtetu. Selle asemel on veeseaduses sätestatud joogiveeahela riskihindamine, mis tuleneb direktiivist olmevee kvaliteedi kohta (2020/2184), mida kõnekeeles nimetatakse ka joogivee direktiiviks. Joogiveedirektiivi järgi on veekäitlejatel nõue teha kogu joogivee tootmisahela kohta riskihindamine ja -juhtimine põhjaveehaarde toitealast kuni kraani otsani. Veeseaduse §85² alusel teeb joogivee käitleja joogiveehaarde toiteala riskihindamise ja -juhtimise koostöös Kliimaministeeriumi, Keskkonnaameti, Terviseameti ja teiste asjakohaste asutustega. Joogiveehaarde toiteala riskihinnangu üheks osaks on toitealal ohtude ja ohtlike olukordade kindlakstegemine ning nende poolt joogivee kvaliteedile kujutatava võimaliku riski hindamine. Joogiveehaardest võetavat vett seirab joogivee käitleja seirekava alusel, jälgides asjakohaseid kvaliteedinäitajaid, sealhulgas põhjavett ohustavaid saasteaineid. Kindlaks tehtud riskide ennetamiseks võetakse vastavalt vajadusele riskijuhtimismeetmeid, alustades ennetusmeetmetest kuni leevendusmeetmeteni.

Punktiga 8 täiendatakse EhSi § 126 uue lõikega 4¹, mis annab kohaliku omavalitsuse üksusele lisaks EhSi §-ile 44 täiendavad alused ehitusloa andmisest keeldumiseks puurkaevude ja -aukude ja maasoojussüsteemi puurkaevude ja -aukude ehitusloa andmisest keeldumiseks. Need on juhtumid, mis pole kaetud EhS §-is 44 sätestatud alusetega (allpool punktid 4-6).

Sisuliselt on KOVil puurkaevude ja -aukude ehitusloa andmisest keeldumisel samad alused, mis on sätestatud EhS §is 44 ja § 126 lõikes 3, arvestades eelnõuga kavandatud erisusi:

- 1) ehitusprojekti on koostanud isik, kellel ei ole puurkaevude ja -aukude projekteerimiseks hüdrogeoloogiliste tööde tegevusluba (**EhS § 44 p 2**);
- 2) puurkaevu või -augu asukoha valikul ei ole arvestatud piirkonna geoloogiliste ja hüdrogeoloogiliste tingimustega (Keskkonnaministri 09.07.2015 **määrus nr 43** „Nõuded salvkaevu konstruktsiooni, puurkaevu või -augu ehitusprojekti ja konstruktsiooni ning lammutamise ja ümberehitamise ehitusprojekti kohta, puurkaevu või -augu projekteerimise, rajamise, kasutusele võtmise, ümberehitamise, lammutamise ja konserveerimise korra ning puurkaevu või -augu asukoha kooskõlastamise, ehitusloa ja kasutusloa taotluste, ehitus- või kasutusteatis, puurimispäeviku, salvkaevu ehitus- või kasutusteatis, puurkaevu või -augu ja salvkaevu andmete Eesti looduse infosüsteemi esitamise korra ning puurkaevu või -augu ja salvkaevu lammutamise teatise vormid“ (edaspidi **määrus nr 43**) **§ 6; EhS § 44 p 5**), nõuetekohase sanitaarkaitseala, hooldusala või veehaarde toiteala moodustamise võimalikkusega või piirkonnas olemasolevate puurkaevude ja -aukude mõjuraadiustega (**EhS § 44 p 1, avalik-õiguslikud kitsendused**);
- 3) puurkaevu ehitusprojekti kohane sügavus ja konstruktsioon ei taga ehitusprojekti kohast vee tootlikkust või vee kvaliteeti (**määruse nr 43 § 9 lg 1 p 2; EhS § 44 p 1 ehitusele esitatavad nõuded**);
- 4) puurkaevu või -augu ehitusprojekti kohane sügavus, konstruktsioon või puurimismeetod ei taga põhjavee kaitse nõuete täitmist (**eelnõu § 126 lg 4¹**);
- 5) puurkaevuga või -auguga ehitusprojekti kohaselt avatava põhjaveekihi valik ei ole lähtuvalt vee kasutamise otstarbest põhjendatud (**eelnõu § 126 lg 4¹**);
- 6) puurkaevu ehitusprojekti kohane tootlikkus ületab piirkonnas kinnitatud vaba põhjaveevaru koguse (**eelnõu § 126 lg 4¹**);
- 7) taotleja ei ole esitanud kõiki nõuetekohaseid dokumente või on teadvalt esitanud valeandmeid (**HMS § 15 lg 2 ja 3, EhS § 44 § 12**).

Paragrahviga 2 muudetakse halduskoostöö seadust.

Halduskoostöö seaduse § 13 lõiget 11 täiendatakse punktiga 31 järgmises sõnastuses:

„31) veeseaduse § 243 lõikes 4 nimetatud haldusleping.“.

Halduskoostöö seaduse § 13 kohaselt tuleks haldusülesannet täitva isiku volitamiseks juhendada riigihangete seaduses teenuste hankelepingu sõlmimise tingimustest ja riigihanke tegemise korrast. Selle järgi oleks hanke korraldamine ebamõistlik halduskoormus ja lisakulu. Katselaboreid, mille akrediteerimisulatuses oleks kõik veeuuringu proovivõtumeetodid, on Eestis üks: riigi äriühing OÜ Eesti Keskkonnauuringute Keskus¹. Sealjuures on ta tegelenud proovivõtjate atesteerimise korraldamisega vähemalt 20 aastat.

Paragrahviga 3 muudetakse veeseadust. Paragrahv koosneb 11 punktist.

Punktiga 1 muudetakse VeeSi § 52 lõiget 5. Kehtiva korra kohaselt kehtestab meetmeprogrammi rakendamise tegevuskava valdkonna eest vastutav minister ehk kliimaminister käskkirjaga. Eelnõu kohaselt kehtestaks selle tegevuskava edaspidi Keskkonnaameti peadirektor käskkirjaga. Veemajanduskava meetmeprogrammis kavandatakse meetmed vesikonnas veekaitse põhimõtete rakendamiseks ning eesmärkide saavutamiseks. Veeseaduse kohaselt koostab Keskkonnaamet iga vesikonna kohta meetmeprogrammi rakendamise tegevuskava. Seepärast on mõistlik, et selle kinnitaks ka Keskkonnaamet.

Punktiga 2 muudetakse VeeSi § 99 lõiget 1. Muudatuse kohaselt esitab kohaliku omavalitsuse üksus edaspidi reoveekogumisala moodustamiseks või muutmiseks taotluse Keskkonnaametile. Reoveekogumisala kriteeriumid on sätestatud veeseaduses (VeeSi § 100) ja tegemist on pigem administratiivse tegevusega, siis on mõistlik see menetlus viia Keskkonnaametisse. Reoveekogumialade määramine tuleneb asulareovee puhastamise direktiivist. Reoveekogumisala on ala, kus on piisavalt elanikke või majandustegevust reovee kanalisatsiooni kaudu kogumiseks ja reovee reoveepuhastisse või heitvee suublasse juhtimiseks.

Punktiga 3 muudetakse VeeSi § 99 lõiget 2. Eelmises punktis tehtud muudatusest lähtudes sätestatakse lõikes 2, et reoveekogumisalad kehtestab Keskkonnaameti peadirektor käskkirjaga.

Punktiga 4 muudetakse VeeSi § 99 lõiget 4. Kuna ministeerium eelnõu kohaselt enam reoveekogumisalasid ei kehtesta, siis muudetakse ka lõike 4 sõnastust ja jäetakse välja valdkonna eest vastutava ministri õigus omal algatusel reoveekogumisala muuta. Edaspidi muudab kehtestatud reoveekogumisala Keskkonnaamet omal algatusel, kooskõlastades selle kohaliku omavalitsuse üksusega, või asjaomase kohaliku omavalitsuse üksuse ettepanekul reoveekogumisala moodustamise kriteeriumitest lähtudes.

Punktiga 5 muudetakse VeeSi § 101 lõiget 4. Kuna edaspidi kehtestab reoveekogumisala Keskkonnaamet, siis jäetakse välja tekstiosa, mille kohaselt Keskkonnaameti ettepanekul võib reoveekogumisala moodustada VeeSi § 101 lõigetes 1–3 sätestatud koormustest väiksemate koormuste korral, kui see on vajalik veekaitse eesmärkide saavutamiseks ning on sotsiaalmajanduslikult põhjendatud.

Eespool toodud muudatuste kohaselt oleks menetlus järgmine: reoveekogumisala moodustamiseks või muutmiseks esitab kohaliku omavalitsuse üksus Keskkonnaametile taotluse. Juhend reoveekogumisala moodustamise või muutmise taotluse koostamiseks asub

¹ OÜ Eesti Keskkonnauuringute Keskus on äriühingu vormis tegutsev riigi katselabor, mis on määratud mh pinna-, põhja-, mere-, reo- ja heitvee ning reoveesette referentlaboriks. <https://www.klab.ee/firma/>

Kliimaministeeriumi kodulehel.² Järgmisena kontrollib Keskkonnaamet reoveekogumisala moodustamise või muutmise asjakohasust VeeSi § 100 ning § 101 lõigete 1–3 järgi, mille kohaselt peab reoveekogumisala moodustamisel lähtuma põhjavee kaitstusest, loodava reoveekogumisala koormusest, arvestades sotsiaalmajanduslikku kriteeriumit, pinnavee seisundist ja veekaitse eesmärkidest. Lisaks peab reoveekogumisala suurus olema vähemalt 5 hektarit ning tuleb arvestada leibkonna võimalusi ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni teenuse eest tasumiseks. VeeSi § 101 järgi määratletakse reoveekogumisala moodustamise asjakohasust põhjavee kaitstuse ning tekkiva reostuskoormuse põhjal. Kui eespool mainitud tingimuste analüüsimisel selgub, et reoveekogumisala moodustamine on asjakohane, tuleb kontrollida, kas reoveekogumisala moodustamine või laiendamine on kooskõlas ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava või üldplaneeringuga. Samuti tuleb kindlaks teha, kas kogu reoveekogumisala moodustamiseks või muutmiseks vajalik info on esitatud: reoveekogumisala või selle laiendusala pindala, reoveekogumisalal tekkiv reostuskoormus inimekvivalentides (ie), reostuskoormuse arvutus, põhjavee kaitstus, reostuskoormus 1 hektari kohta, vee- ja kanalisatsiooniteenuse hind leibkonna keskmisest sissetulekust (vastav analüüs võib sisalduda ka ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kavas, kui mitte, siis tuleb esitada taotlusega), reoveekogumisala kaart. Seejuures peab reoveekogumisala moodustama ühtse terviku.

Kui taotlusega ei ole kogu vajaminevat infot esitatud või on alust arvata, et esitatud info on väär, pöördub Keskkonnaamet taotleja poole ning palub esitada lisainfot või puudused likvideerida, määrates selleks mõistliku aja. Saades kogu vajamineva info reoveekogumisala moodustamiseks või muutmiseks, algatab Keskkonnaamet reoveekogumisala moodustamise või muutmise menetluse. Selleks algatatakse käskkirja „Reoveekogumisalad reostuskoormusega üle 2000 ie“ või „Reoveekogumisalad reostuskoormusega alla 2000 ie“ muutmine. Kui ühel ajal menetletakse mitme eri reostuskoormusega reoveekogumisala muutmist, tuleb algatada mõlema käskkirja muutmine. Kuna ühe kalendriaasta jooksul esitatakse mitu reoveekogumisala moodustamise ja muutmise taotlust, siis on aja kokkuhoiu mõttes ratsionaalsem koguda kokku mitu taotlust ja seejärel algatada nende menetlus ja käskkirja(de) muutmine.

Lisaks käskkirja muutmisele kantakse Eesti looduse infosüsteemi (EELIS) moodustatava või muudetava reoveekogumisala info ning imporditakse reoveekogumisala kaardikiht. Sellega on reoveekogumisala moodustamise või muutmise protsess lõppenud ning moodustatud või muudetud reoveekogumisala kuvatakse Keskkonnaportaalis.

Reoveekogumisalad reostuskoormusega alla 2000 ie on kinnitanud keskkonnaminister 15.02.2019 käskkirjaga nr 1-2/19/131 ja reoveekogumisalad reostuskoormusega üle 2000 ie 08.09.2021 käskkirjaga nr 1-2/21/377. Eelnõukohase seaduse vastuvõtmisel tuleb need käskkirjad kehtetuks tunnistada ja Keskkonnaameti peadirektor peab käskkirjaga reoveekogumisalad uuesti kehtestama.

Punktiga 6 täiendatakse VeeSi § 188 lõike 1 punktidega 10 ja 11. VeeSi § 187 punkt 12 alusel on veeluba kohustuslik, kui põhjavett täiendatakse, juhatakse ümber või juhatakse tagasi. Põhjavee tagasijuhtimine on näiteks avatud maasoojussüsteemide puhul ühest puurkaevust võetud põhjavee tagasijuhtimine teise puurkaevu samasse veekihti. Põhjavee ümberjuhtimine on sarnane põhjaveevõtule, näiteks kui võetakse põhjavett ja juhatakse seda veekogusse. Kehtiva VeeSi sõnastuse alusel on vajalik veeluba taotleda põhjavee ümberjuhtimiseks igal juhul, arvestamata ümberjuhitava põhjavee kogust ja ümberjuhtimise ajalist kestvust ning see on tekitanud probleeme. Näiteks ehitusplatsil kaasneb kaevetöödega vajadus kaevikutesse/süvenditesse kogunenud vee ärajuhtimiseks. Keeruliseks teeb asjaolu, et osa kogunenud veest on põhjavesi ja osa sademetest kogunenud vesi. Reaalne ei ole ehitamisel iga väheses koguses ümberjuhitava põhjavee koguse puhul välja anda veelube. Näiteks ei ole

² <https://kliimaministeerium.ee/merendus-veekeskond/vesi/reovesi-ja-reoveekogumisalad>, fail nimega „Reoveekogumisala määramise või muutmise taotluse koostamise juhend“.

reaalne veeloatootlemist täpsusega, mis nõuaks koguste ettenägemist ning ühe kindla suubla määramist. Keskkonna seisukohalt parima tulemuse saavutamiseks on ehitajal tarvis vee juhtimisel paindlikkust, mis võimaldaks vajadusel ilma igasuguse viivitusega muuta ehitusplatsil vee juhtimise korraldust.

Kuigi sätte sõnastuse kohaselt peaks igasuguse põhjavee ümberjuhtimisel taotlema veeloat, siis praktikas seda ehitustegevuses on taotletud väga vähe. Peamine probleem on selles, et kehtiva sätte alusel peaks ehitustöödel veeluba taotlema kõik arendajad, kuid see ei ole otstarbekas ja tekitab suure halduskoormuse. Muudatuse eesmärgiks oli leida lahendus, kus suurte ja veekeskkonnale mõju omavate arenduste puhul tekiks kohustus taotleda veeluba ning väikeste puhul oleks võimalik sellest loobuda. Enamasti on põhjavee ümberjuhtimiseks veeluba antud kaevandamisel põhjavee ärajuhtimiseks. Veeloat põhjavee kaitse eesmärk on kontrollida ja hallata mõju põhjaveekihtidele ja põhjaveekogumitele. Veekasutuse muud mõjud (juhtimine veekogudesse jne) on juba kaetud pinnaveekaitse ja maismaaökosüsteemide kaitse nõuetega. Veeluba on ainuke viis, kuidas riik saab tegevust hallata ja sätestada veekeskkonna mõjude seire tingimusi. On kaks võimalust veeloat vajalikkuse määramiseks – mahupõhine piir või ajaline piir. Mahupõhise piiri järgalt ette määramisel võib juhtuda, et:

1. Põhjaveeressursside väga oluliselt mõjutava arenduse pumpamismäär jääb alla määramispiiri, mistõttu oleks raske nõuda veeluba.
2. Suure pumpamismahuga arendusel pole olulist mõju põhjaveeressurssidele, mistõttu oleks veeluba asjatu aja- ja ressursikulu.

Seepärast on mõistlik sätestada nii mahupõhine kui ka ajaline piir veeloat vajaduse hindamiseks. Veeluba ei ole vaja põhjavee ümberjuhtimiseks kõrge põhjaveetasemega või liigniiskelt alalt ehitise ehitamiseks igal juhul, vaid teatud tingimustel. Eelnõu kohaselt ei ole veeluba vaja ehitise ehitamisel, kui toimub põhjavee ümberjuhtimine maapinnalähedasest põhjaveekihist, mis ei ole hõlmatud kehtestatud põhjaveevaruga ala või joogiveehaarde toiteala koosseisu. Teiseks veeluba ei ole vaja ehitise ehitamisel, kui toimub põhjavee ümberjuhtimine maapinnalähedasest põhjaveekihist vähem kui kuus kuud ja mitte rohkem, kui 1000 m³ ööpäevas. Pikemate ajalise kestvusega arenduste puhul tuleks taotleda veeluba, lühemate puhul mitte. Põhjavee ümberjuhtimise teemat arutati ka 17.05.2024 a toimunud põhjaveekomisjoni istungil. Istungi protokoll on kättesaadav Kliimaministeeriumi kodulehelt <https://kliimaministeerium.ee/pohjaveekomisjon>. Lisatingimusena soovitas põhjaveekomisjon sätestada, et veeloat vajaduse kriteeriumid põhjavee ümberjuhtimisel kehtivad vaid maapinnalt esimese põhjaveekihi ehk maapinnalähedase põhjaveekihi puhul. Kui arendus mõjutab kihtidevahelisi põhjaveekihte, tuleb veeluba igal juhul taotleda.

Maapinnalähedaste põhjaveekihtide kehtestatud põhjaveevaruga alad ja toitealad moodustavad kokku väga väikese pindalalise katvuse. Kui kuue kuu kriteeriumi ei kehtestaks, siis tähendab see seda, et loostamata jääb enamus juhtumeid, kus võidakse ehitamise ajal suuri põhjaveemahtusid välja pumbata ilma et teaks mõju põhjavee seisundile, lähedalpaiknevatele veekasutajatele ja põhjaveest sõltuvatele pinnaveekogudele ja maismaaökosüsteemidele. Põhjaveevaruga ala (enne 2015. a nimetusega põhjaveemaardla) on põhjavee võtmiseks määratud kehtestatud põhjaveevaruga maapõue osa. Kui mingile veehaardele (ühele või mitmele suurkaevule) on kliimaministri käskkirjaga kehtestatud põhjaveevaru, siis kaasneb sellega ka põhjaveevaruga ala piirkond, kus põhjaveevaru kehtib. Eestis on põhjaveevaru kehtestatud ka ülemistele põhjaveekihtidele, sel juhul on see väärtuslik põhjaveekiht joogiveeallikana. Veeloat on võimalus kehtestada seirenõuded ja küsida andmeid väljapumbatavate põhjaveekoguste ja veetasemete mõõtmise kohta. Need andmed on vajalikud erineval eesmärgil kasutatavate hüdrokeoloogiliste mudelite loomisel ja kasutamisel ning põhjaveevaru ümberhindamise vajaduse hindamisel (VeeS § 206 lõige 1 punktid 2, 5 ja 6). Ehk siis oluline on jälgida, mis toimub põhjaveetasemetega suure põhjaveekoguse ümberjuhtimisel eriti põhjaveevaruga alal ja seda võimaldaks veeluba. Põhjavee ümberjuhtimine põhjaveekihist, millele on kehtestatud põhjaveevaru võib tekitada olukorra, kus põhjaveevaru on vaja ümber hinnata tulenevalt muutunud hüdrokeoloogiliste tingimuste tõttu. Põhjavee ümberjuhtimise suhtes on oluline ka

põhjavee joogiveehaarde toiteala. Joogiveehaarde toiteala on kaitset vajav ala, kus välditakse põhjavee kvaliteedi halvenemist ulatuses, mis võib kaasa tuua joogivee tootmisel veetöötuse kulude olulise suurenemise. Põhjavee ümberjuhtimine võib joogiveehaarde toitealal tekitada ettenägematu ja erandliku olukorra, mis võib põhjustada põhjavee keemilise koostise kvaliteedinäitajate väärtuste ajutist piiratud ületamist. Põhjaveetaseme alanemine põhjavee ümberjuhtimisel võib tuua kaasa ebasoovitavaid muutusi põhjavee kvaliteedi osas. Kui toimub põhjavee ümberjuhtimine maapinnalähedases põhjaveekihi kestvusega vähem kui kuus kuud või koguses vähem kui 1000 m³/ööpäevas, siis võib eeldada, et ajutine põhjaveetaseme alanemine ei ole püsiva iseloomuga ja mõju veekeskkonnale ei ole tähtis.

Punktiga 7 muudetakse selgemaks § 209 lõike 2 sissejuhatav tekst, et eristada seda lõikest 1. VeeS § 209 lg 1 kehtib kõigile tegevusloa taotlejatele olenemata hüdrogeoloogilise töö valdkonnast. Sama paragrahvi lõige 2 sätestab nõuded vastavalt hüdrogeoloogilise töö valdkonnale, kuid seaduse tekstist ei tule regulatsiooni sisu välja. Kui puurimisettevõtte saab tegevusloa, siis tegevusloale märgitakse tegevusvaldkonnad. Selles lõikes nimetatud valdkonnad on vaja siduda §-s 208 nimetatud valdkondadega, et sätestada kontrollieseme spetsiifiline nõue konkreetse tegevusvaldkonnaga.

Punktiga 8 täiendatakse VeeSi § 243 lõikega 1¹. Kui veeuuringu või joogiveeuuringu käigus võtab veeproovi akrediteeritud katselabor, millel on vastava valdkonna proovivõtumeetod akrediteerimisulatuses, ei pea katselabori proovivõtja olema atesteeritud. Praegu toimub proovivõtjate pädevuse topeltkontroll, mis ei ole otstarbekas. Kui katselabori proovivõtumeetod on akrediteeritud, siis tähendab see, et proovivõtule rakenduvad kõik samad nõuded, mis akrediteeritud katselabori katsetegevusele: erapooletu ja kompetentne personal, valideeritud meetodid, kalibreeritud mõõteseadmed, mõõtemääramatuse hindamine, jälgitavuse tagamine, tehniliste tõendusdokumentide ohje jne. Järelevalvet akrediteeritud katselabori tegevuse üle teostab aastase intervalliga Eesti Akrediteerimiskeskus, kasutades selleks vastavas valdkonnas pädevaid assessoreid. Katselabori koosseisus olevate füüsilisest isikust proovivõtjate täiendav atesteerimine ei ole vajalik. Ligikaudu 25% atesteeritud proovivõtjatest töötab akrediteeritud katselabori koosseisus. Selle võrra väheneks otseselt atesteerimiseks kuluv halduskoormus.

Punktiga 9 muudetakse VeeSi § 243 lõiget 4. Muudatuse kohaselt võib Kliimaministeerium proovivõtja atesteerimiseks sõlmida halduskoostöö seaduses sätestatud korras halduslepingu riigi katselaboriga, mille akrediteerimisulatuses on kõik veeuuringute ja joogiveeuuringute proovivõtumeetodid. Täiendavad kriteeriumid valiku tegemiseks seab keskkonnaministri määrus nr 53 „Atesteerimisele kuuluvad proovivõtuvaldkonnad, proovivõtjale esitatavad nõuded, õppeprogramm, atesteerimise kord, atesteerimistunnistuse vorm ja atesteerimiskomisjoni töökord“ § 5 lõige 2 (vooluhulkade mõõtmine ja kütustest proovide võtmine, mis peaksid olema labori akrediteerimisulatuses).

Sättega välistatakse halduskoostöö seaduse §-de 6 ja 14 kohaldamine, kuna kõnealuse halduslepingu sõlmimise otsustamine Vabariigi Valitsuse tasandil on ebaotstarbekas. Tegemist ei ole erinevate ministrite pädevusalade ülese küsimusega ning riigi haldusülesannete kontekstis on tegemist üsna väikese ja vähekomplitseeritud ülesandega.

Sätte eesmärk on vähendada ministeeriumi vahetat töökoormust ning viia see kohasele tasandile. Juba aastakümneid on proovivõtjate atesteerimist aidanud korraldada riigi äriühing OÜ Eesti Keskkonnauuringute Keskus, mis on mh ka referentlabor laboritevaheliste võrdluskatsete tegemiseks. Praktika on näidanud, et ametnike osalemine proovivõtjate atesteerimisel ei ole hädavajalik – proovivõtt on praktilisi oskusi eeldav tegevus, mille pädevuskontrolli saavad eelkõige teha need, kellel on endal proovivõtuoskus. Töökoormuse vähendamiseks on põhjendatud vähendada ametnike rolli atesteerimisel ning anda see pädevale riigi äriühingule.

Punktiga 10 täiendatakse VeeSi § 243 lõikega 4¹, mille kohaselt katselabor, kellega on sõlmitud haldusleping proovivõtjate atesteerimiseks, võib atesteerimise eest võtta tasu 72 kuni 300 eurot atesteeritava isiku kohta. Eelnõukohases seaduses on tasu toodud käibemaksuta. Praegu ei ole proovivõtjate atesteerimise eest määratud riigilõivu ning atesteerimise kulud katab Kliimaministeerium oma eelarvest. Sätte eesmärk on tagada, et proovivõtu atesteerimise kulud kannab atesteeritav. Hea halduse tava kohaselt kehtestatakse tasumäärad seaduses, sh piirmäärad, mida eraõiguslik isik võib avaliku halduse ülesannete eest võtta. See on otstarbekas ka isikute õiguste kaitseks. Piirmäärade kehtestamisel on arvestatud proovivõtu atesteerimiseks tehtavate tegelike kuludega. Atesteerimisistungi hind koos praktilise atesteerimisega koosneb eksperdi tunnitasust, andmetöötlusest, atesteeritavate transport proovivõtukohtadele, atesteerimiseks vajalike proovivõtuvahendite transport proovivõtukohtadele. Atesteerimisel osalejate soovi korral on võimalik ära jätta atesteeritavate transpordi. Ehk siis atesteeritavaid teavitatakse kuupäevast, kellaajast ja valdkonna põhjal proovivõtukohest, mis tähendab, et nad peavad sinna tulema oma transpordivahendiga. Kui osalejad peavad ise tasuma atesteerimise eest ning tasu sõltub valdkondade arvust, siis tehakse teadlikumad valikud atesteerimist soovitud valdkondadest. Ühtlasi soovitakse võimalikult vähe aega kulutada atesteerimisele ning sellist paindlikkust osalejatele saab rakendada, kui nad kasutavad oma transporti. Eelnõus nimetatud miinimumhind on arvutatud ilma transpordita proovivõtukohta.

Punktiga 11 täiendatakse VeeSi § 243 lõikega 5¹. Õigusselguse huvides tuuakse VeeSi § 243 lõike 4 teine lause, mille kohaselt proovivõtjat atesteeritakse iga seitsme aasta järel, eraldi lõikeks.

Paragrahviga 4 sätestatakse seaduse osa sätete üldkorrast erinev jõustumine. Selgitused on seletuskirja punktis 9.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõukohases seaduses ei võeta kasutusele uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisega.

6. Seaduse mõju

Tegemist on halduskoormuse ja bürokraatia vähendamisega seotud eelnõuga, seaduse rakendamisega ei kaasne olulisi riske, samuti ei kavandata põhimõttelisi muudatusi õiguskorras. Seetõttu ei ole seletuskirjale lisatud HÕNTE § 46 lõike 3 nõuete kohast põhjaliku mõjuanalüüsi aruannet. Eelnõukohase seadusega ei kavandata kehtiva õigusega võrreldes põhimõttelisi muudatusi. Muudatustega ei kaasne sotsiaalsed, sealhulgas demograafilist mõju, samuti mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele.

Muudatusega kaasneb mõju kõige enam majandusele, vähendades eelkõige normiadressaatide haldus- ja töökoormust. Mõju avaldub ametnike töökoormusele ja ülesannete hulgale, avalike teenuste kättesaadavusele ja avaliku sektori tuludele ja kuludele. Ametnike töökoormus väheneb, kuna suurkaevude ehitusloa taotluste kooskõlastamise ülesandeid jääb vähemaks.

Olulisemad kavandatud muudatused ja nende mõju

6.1. Kavandatav muudatus: Keskkonnaametiga ei ole edaspidi vaja kooskõlastada kõikide suurkaevude ja -aukude rajamise ehitusloa taotlusi. Näiteks suurkaevud ja -augud, millest

kavatsetakse võtta alla veeloa künnise põhjavett või sellised maasoojussüsteemide puuraugud, mis ei kujuta keskkonnoahtu.

Sihtrühm: maaomanikud ja teised isikud, kes tellivad puurkaeve ja -auke ja maasoojussüsteemi puurkaeve ja -auke; ettevõtjad, kes tegelevad puurkaevude ja -aukude rajamisega (umbes 30); kohaliku omavalitsuse üksused (79), Keskkonnaamet (Keskkonnaameti veeosakonnas töötab 01.07 seisuga 36 töötajat, millest puurkaevude ehitusloa taotlustega tegelevad 5 töötajat).

2020. aastal puuritud puurkaevudest ca 72% on üksikmajapidamiste kaevud, ca 25% on kinnise soojussüsteemi puuraugud. Samad numbrid 2021. aasta kohta on vastavalt ca 70% ja ca 28%. Kõik veehaarded, mis on seotud keskkonnaloaga, saavad veehaarde koodi, seega kõik kaevud, millel sellist koodi ei ole, kuuluvad üldjuhul üksikmajapidamistele (ei ole keskkonnaloaga seotud).

2020. aastal on puuritud 1946 puurkaevu/puurauku, neist olmevee saamiseks 1405 puurkaevu (ilma veehaarde koodita), ühisveevärgi olmevee puurkaeve 11, kinnise soojussüsteemi puurauke 488, avatud soojussüsteemi puurkaeve 2, hüdrogeoloogilise uuringu puurauke 20, puurkaeve põllumajandustootmise tarbeks 4 ja puurkaeve tootmisvee saamiseks 8.

2021. aastal on puuritud olmevee saamiseks 2294 puurkaevu/puurauku, neist olmevee saamiseks 1596 puurkaevu (ilma veehaarde koodita), ühisveevärgi olmevee puurkaeve 21, kinnise soojussüsteemi puurauke 651, hüdrogeoloogilise uuringu puurauke 11, puurkaeve põllumajandustootmise tarbeks 4 ja puurkaeve tootmisvee saamiseks 1. Aastal 2021. avatud soojussüsteemi puurkaeve ei puuritud.

Põhjaveevaruga ala (enne 2015. a põhjaveemaardla) on põhjavee võtmiseks määratud kehtestatud põhjaveevaruga maapõue osa. Kui mingile veehaardele (ühele või mitmele puurkaevule) on Keskkonnaministri käskkirjaga kehtestatud põhjaveevaru, siis kaasneb sellega ka põhjaveevaruga ala piirkond, kus põhjaveevaru kehtib.

Muudatust toetab KeA tehtud analüüs, mille kohaselt ei vasta vaid ca 3,8% esitatud puurkaevu või augu projektidest kehtestatud nõuetele. Peamiseks kooskõlastamata jätmise põhjuseks on KeA-le puuduliku dokumentatsiooni esitamine (nt volitus, maaomaniku nõusolek jne). Andmed on kogutud rutiinse andmeanalüüsi käigus, kus analüüsiti Keskkonnaametisse läbi dokumendihalduskeskkonna KIRKE laekunud ehtisregistriga seotud kooskõlastuste ja muude puurkaevudega seotud pöördumiste arvu. Nimelt laekus 2023. aastal selliseid taotlusi 1953, millest ca 70 olid puudustega (ehk suunati teistkordsele ülevaatamisele). Seega jääb üldjoontes puudulike projektide osakaal 3,5-3,8% piiridesse. Samasugust proportsiooni on täheldatud ka varasematel aastatel.

Mõju Keskkonnaametile: kokkuhoid 1,5 töökohta ja ca 40 000 eurot aastas.

Mõju looduskeskkonnale, sh pinna- ja põhjaveele: üksikutel juhtudel võib kasvada keskkonnarisk põhjaveele, kui Keskkonnaamet ei ole üle vaadanud ja kooskõlastanud puurkaevu või -augu ehitusloa taotlust. Halvasti rajatud puurkaevuga kaasneda võib negatiivne mõju põhjavee kvaliteedile võib avalduda suhteliselt kiiresti aga ka väga kauges tulevikus tulenevalt hüdrogeoloogilistest tingimustest ning tehtud vea ulatusest. Saastumine on tavaliselt lokaalne. Kahjud kannab puurkaevu rajaja, kui viga seisneb puurkaevu rajamises ning projekteerija, kui viga seisneb puurkaevu projekteerimises. Muudel juhtudel kannab kahjud puurkaevu omanik.

Mõju KOVidele: väheoluline mõju. KOVid kontrollivad puurkaevu nõuetele vastavust ka täna. KOVide teadlikkus puurkaevude nõuetele vastavuse kohta on praktika käigus ja tänu koolitustele suurenenud. KOVide töökoormus väheneb seoses KeA-le osade ehitusloa taotluste kooskõlastuseks saatmise ärajäämisega ja tagasisidena saadud KeA kooskõlastuste läbivaatamise ärajäämisega. Seoses puurkaevude ja -aukude ehitusloa taotluste menetlustega

töökoormus mõnevõrra suureneb, kuna täiendatakse ehitusloa andmisest keeldumise aluseid (vt eelnõu § 1 p 18).

Mõju maaomanikele ja ettevõtjate tegevusele: väheoluline positiivne mõju. Maaomanikele ja puurimisega tegelevale ettevõtjatele väheneb puurkaevu või -augu ehitusloa taotluse menetluse aeg. Puurkaeve rajavate ettevõtjate (projekteerijad ja puurijad) vastutus suureneb mõnevõrra. Nende puurkaevude ja -aukude rajamisel, mille projekte Keskkonnaamet ei ole kooskõlastanud, mingil määral puurimisettevõtte vastutus suureneb. Nad peavad puurimistöodel olema tähelepanelikumad geoloogiliste kihtide ja veekihtide läbindamisel ning vajadusel kiiremini reageerima projekti võimalike ebatäpsuste puhul. Samas on Keskkonnaametiga kooskõlastamata projektid lihtsamad ja projekteeritavad puurkaevud on madalamad ning valdavalt ei läbi mitmeid erinevaid veekihte. Puurkaevude ja -aukude projekte koostavad ettevõtted on pädevad ning neil on olemas majandustegevuse registris hüdrogeoloogiliste tööde tegevusluba projekteerimise valdkonnas.

Puurkaevude tellijatele väheneb teatud puurkaevude ja -aukude ehitusloa taotluste menetlemise aeg, kuna ära jääb täiendav kooskõlastamine Keskkonnaametiga. Seetõttu on võimalik operatiivsemalt planeerida puurkaevu või -augu rajamise töid. Muutus võimaldab ajalist kokkuhoidu määrusest tulenevalt kuni kümme tööpäeva, st KeA kooskõlastamisele kuluva aja võrra. Kehtiva EhS § 126 lg 1 järgi kooskõlastab Keskkonnaamet taotluse või keeldub taotluse kooskõlastamisest kümne tööpäeva jooksul taotluse saamisest arvates. Juhul, kui taotlus on puudustega, on pikenenud kooskõlastuse andmise tähtaeg vastavalt sellele, kui kiiresti taotleja vead taotluses parandab. Eelnõukohase seaduse järgi on selleks aega 10 päeva (ühtlustatud EhSi teiste tähtaegadega). Samas on parktikas juhtumeid, kus Keskkonnaametilt on palutud kooskõlastust kiiremini, kui kehtiva EhS § 126 lg 1 sätestatud tähtaeg.

6.2. Kavandatav muudatus: reoveekogumisalad kehtestab edaspidi Kliimaministeeriumi asemel Keskkonnaamet.

Sihtrühm: Kliimaministeerium, Keskkonnaamet, kohaliku omavalitsuse üksused (79), vee-ettevõtteid otseselt ei puuduta (umbes 150).

Eestis on määratud 56 reoveekogumisala, mille reostuskoormus on üle 2000 inimekvivalendi (ie), ja 474 reoveekogumisala, mille reostuskoormus on alla 2000 ie.

Mõju looduskeskkonnale, sh veekogudele: väheoluline mõju. Reoveekogumisala määramise kriteeriumeid ei muudeta, seega mõju keskkonnale puudub.

Mõju vee-ettevõtjate tegevusele: väheoluline mõju. Reoveekogumisalade kehtestaja tasandi muutmine ei muuda vee-ettevõtja tegevuse jaoks midagi, kuna sätteid sisuliselt ei muudeta. Muudatus on formaalne.

Mõju töökoormusele: Kliimaministeeriumi töökoormus väheneb. Keskkonnaameti töökoormus kasvab mõnevõrra vajaduse tõttu menetleda reoveekogumisalade määramise või muutmise taotlusi. Kuna kehtiva korra kohaselt on Keskkonnaamet analüüsinud reoveekogumisala määramise või muutmise taotlusi ja andnud arvamusi nende kohta, ei ole seega lisanduv töökoormus eeldatavalt suur ega nõua uute töökohtade loomist. Kliimaministeeriumi praktika kohaselt kulub ühe taotluse läbivaatamiseks ja analüüsimiseks ligikaudu 5-6 töötundi. Viimastel aastatel on ministeeriumile esitatud kümnekond reoveekogumisala moodustamise või muutmise taotlust aastas.

Mõju kohaliku omavalitsuse üksustele: töökoormuse osas mõju puudub. KOVid hakkavad saatma taotlusi reoveekogumisalade määramiseks või muutmiseks Kliimaministeeriumi asemel Keskkonnaametile.

6.3. Kavandatav muudatus: veeproovivõtjate atesteerimisega seotud muudatus, mille kohaselt võib atesteerimise halduslepinguga üle anda akrediteeritud katselaborile.

Sihtrühm: Kliimaministeerium, Terviseamet, katselabor.

Mõju looduskeskkonnale, sh veekogudele: väheoluline mõju. Veeproovivõtjatele esitatavaid nõudeid ei muudeta ja atesteerimise nõudeid ei muudeta.

Mõju töökoormusele: Kliimaministeeriumi töökoormus väheneb. Katselabori, kellega sõlmitakse halduskoostööleping atesteerimise läbiviimiseks, töökoormus jääb samaks, sest juba praegu tellitakse katselaborilt proovivõtjate atesteerimisteenust töövõtulepinguga. Terviseameti töökoormus ei muutu, sest nende esindajad jäävad endiselt atesteerimiskomisjoni.

6.4. Kavandatav muudatus: veeproovivõtjate atesteerimisega seotud muudatus, mille kohaselt akrediteeritud katselabori töötaja ei pea olema proovivõtmises atesteeritud.

Sihtrühm: akrediteeritud katselaborid ja atesteeriv katselabor. Veeuuringutega tegelevaid katselaboreid on umbes 20–25 ning nendest üheksas laboris on proovivõtt akrediteeritud.

Mõju looduskeskkonnale, sh pinna- ja põhjaveele: väheoluline mõju. Kuna akrediteeritud katselabori koosseisus peavad proovivõtjad olema teadlikud proovivõtmisest ja korrektselt rakendama neid, siis ei ole põhjust kahelda võetud proovide tulemustes ja seeläbi saada jätkuvalt adekvaatset infot pinna- ja põhjavee seisundi kohta.

Mõju katselaborite, vee-ettevõtjate, veeproovivõtjate tegevusele: positiivne mõju. Ligikaudu 25% atesteeritud proovivõtjatest töötab praegu akrediteeritud katselabori koosseisus. Edaspidi ei ole neid töötajaid vaja atesteerida ja seega halduskoormus neile väheneb. Atesteeritud proovivõtjatega katselaborite töökoormus ei muutu. Proovivõtu osas akrediteeritud katselabori töökoormus väheneb mõnevõrra.

Kõikidest atesteeritud veeproovivõtjatest umbes 21% on vee-ettevõtetest. Nendest 1/3 töötab suuremas vee-ettevõttes, mille laboril on proovivõtt akrediteeritud.

6.5. Kavandatav muudatus: veeproovivõtjate atesteerimisega seotud muudatus, mille kohaselt atesteeritav isik tasub atesteerimise läbiviimise kulud

Sihtrühm: mitteakrediteeritud katselaborid ja ettevõtted, kelle töötajaid ja muud isikud, keda atesteeritakse. Umbes 75% atesteeritud proovivõtjatest on mitteakrediteeritud ettevõtetest.

Mõju looduskeskkonnale, sh pinna- ja põhjaveele: mõju puudub

Mõju katselaborite, vee-ettevõtjate, veeproovivõtjate tegevusele: väheoluline mõju. Atesteerimise tasuliseks muutmiseks kaasneb keskmine rahaline kulu veeproovivõtjatele või ettevõtetele, kus nad töötavad (72-300 eurot ja proovivõtjat atesteeritakse iga seitsme aasta järel). Minimaalne atesteerimistasu sisaldab atesteerimiskorrast tulenevalt testide sooritamist ja vestlust komisjoniga. Igas valdkonnas, milles proovivõtja ei ole varem olnud atesteeritud, peab ta sooritama praktilise atesteerimise. Praktilisel atesteerimisel peab atesteeritav sooritama praktilise ülesande vastava valdkonna suhtes esinduslikus proovivõtukohas (põhjavee puurkaev,

reoveepuhasti jne). Minimaalsele tasule lisandub praktilise atesteerimise tasu iga valdkonna eest eraldi, milles taotletakse esmakordselt atesteerimist (kokku atesteeritakse 6 valdkonnas). Kehtiva korra kohaselt kannab atesteerimise kulu riik, mis ei ole põhjendatud, kuna proovivõtt on vajalik ettevõtte majandustegevuse jaoks. Majandustegevuse kulude kontekstis ei ole proovivõtja atesteerimise kulu märkimisväärne, kuid võib eeldada, et ise atesteerimise eest tasudes valitakse atesteerimisulatusse vaid need valdkonnad, mis on sellele ettevõttele tegelikult vajalikud.

7. Seaduse rakendamise seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevus, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamise kaasnab Eesti looduse infosüsteemi (EELIS) arendustööde kulu. EELIS arendustööd rahastatakse Kliimaministeeriumi valitsemisala IT-eelarvest. Seoses vähese mõjuga puurkaevu ja -augu ehitusloa taotluste kooskõlastusnõude ära jäämisega, ei pea kohaliku omavalitsuse üksused kõiki puurkaevude ehitusloa taotlusi saatma Keskkonnaametile. Eelnõukohase seaduseelnõuga eeldatavaid tulusid ega täiendavaid tegevusi ei kaasne.

8. Rakendusaktid

Veeseaduse muutmise seoses muudetakse järgmisi rakendusakte:

1) keskkonnaministri 08.10.2019 määrus nr 53 „Atesteerimisele kuuluvad proovivõtuvaldkonnad, proovivõtjale esitatavad nõuded, õppeprogramm, atesteerimise kord, atesteerimistunnistuse vorm ja atesteerimiskomisjoni töökord“ (RT I, 13.07.2023, 5), kus täpsustatakse, et atesteerija on halduslepinguga kokkulepitud isik, sh tuleks siiski säilitada Terviseameti osalus joogivee valdkonnas (kavandit ei ole lisatud, sest muid muutusi ei kaasne);

2) sotsiaalministri 24.09.2019 määrus nr 61 „Joogivee kvaliteedi- ja kontrollinõuded ja analüüsimeetodid ning tarbijale teabe esitamise nõuded“ (RT I, 05.09.2023, 6), kus sätestatakse, et proove võivad võtta joogivee proovivõtu valdkonnas akrediteeritud katselaborid või joogivee proovivõtu valdkonnas atesteeritud proovivõtjad (kavandit ei ole lisatud, sest muid muutusi ei kaasne).

9. Seaduse jõustumine

Hilisem jõustumine kavandatud seaduse § 3 punktidele 2–5. Need punktid on kavandatud jõustuma 2025. aasta 1. aprillil selleks, et oleks aega kehtestada reoveekogumisalad Keskkonnaameti peadirektori käskkirjaga. Samuti on hilisem jõustumine kavandatud seaduse § 1 punktidele 4, 5 ja 8, mis on kavandatud jõustuma 2025. aasta 1. juulil. KOVidele on vaja üleminekuaega, et muuta puurkaevude ja -aukude ehitusloa taotlustega seonduvat töökorraldust.

Muud seaduse sätted on kavandatud jõustuma üldises korras, sest nende rakendamine ei vaja aega tegevuste seadusega kooskõlla viimiseks.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu [23-1623/01](#) ning arvamuse avaldamiseks Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Vee-ettevõtete Liidule, Eesti Akrediteerimiskeskusele, Eesti Toiduainetööstuse Liidule, Eesti Keemiatööstuse Liidule, Eesti Mäetööstuse Ettevõtete Liidule, Eestimaa Looduse Fondile, Eesti Keskkonnaühenduste Kojale, Eesti Keskkonnajuhtimise Assotsiatsioonile, Eesti Mäeseltsile, Eesti Ehitusinseneride Liidule.

Eelnõu kohta esitasid märkused ja ettepanekud Eesti Vee-ettevõtete Liit, Eesti Linnade ja Valdade Liit ja Eesti Omanike Keskliit. Organisatsioonidelt saadud märkuste ja ettepanekute kohta on koostatud tabel, mis on lisatud seletuskirjale.

Algatab Vabariigi Valitsus 4. novembril 2024.

Vabariigi Valitsuse nimel

(allkirjastatud digitaalselt)

Heili Tõnisson

Valitsuse nõunik